

Č. 1/42

Začínáme druhý ročník Vojenských Rozhledů slovy, jimiž, téměř po třech stoletích, mluvil k našemu legionářskému vojsku jeho první vrchní velitel i jeho první voják, prezident T. G. Masaryk.

Přednesena před čtvrt stoletím uprostřed stepů Ukrajiny, platí dnes nám, pod mračným nebem Anglie, v libyjské poušti, platí i na zasněžených pláních Ruska. Doba nezmenšila jejich význam a daleké země neoslabily jejich pravdy. Jsou mravním zákonem, který splněn odměňuje svobodou.

Platila dříve, platí i nyní, platí vždy.

Pravdiva daleko, jsou plny pravdy zde a jejich pravda je všude.

Předběhla čas, který jen zvolna za nimi nesl novou válku a nový boj o samostatnost. Ten čas byl mírou jejich velikosti a důkazem jejich pravdy. Neshořela v jeho plamenech. Naopak. Teď svítí jasněji, hoří mocněji, mluví přesvědčivěji, platí vždy a platí všude a v tom je jejich velikost.

Masaryk humanista musel nejprve vyřešit svůj poměr k válce a vojákovi. Kde je místo mezi člověkem, milujícím lidstvo, a vojákem, zabíjejícím lidi? Masaryk stávil se po bok vojákovi, který brání svou svobodu, ba více, ukládá obranu svobody národní i lidské ne jako právo, ale jako povinnost. Vyrovnán s mravním oprávněním obranné války, představuje si našeho národního vojáka jako syntesu udatnosti a lidskosti — Žižky a Chelčického. Spojuje oba v promyšlenou a uvědomělou udatnost. Cílem války je mu národní samostatnost, kterou zdůrazňuje „chceme, musíme být samostatnými“. Tomuto ideálu není žádná obět velikou. Ani vlastní život, ani životy drahých tam doma. A tato obět není také těžkým údelem. Je štěstím.

Takový byl zákon morálky prvního vojáka republiky. Všude, kde se od ní odchýlíme, jsme na špatné cestě. Všude, kde opomeneme tento zákon, ztrácíme a prohráváme.

Jestliže v tomto projevu k vojsku vyslovil T. G. Masaryk podstatu mravní síly naší národní armády, s níž dokonce vydržela a zvítězila, pak v jiných projevech určil, nebo alespoň naznačil cesty k její bojové vyspělosti: „... Já si představuji zužitkování času pro našeho československého vojáka prací, myšlením a zejména více pozorováním nepřitele. To nechť je postaveno zejména důstojníkům za úkol. Naše mužstvo i důstojníci musí být na vše připraveni.

Vojenská taktika se neustále mění. Němci dělají pokroky. Úkolem tedy je pozorovati nepřitele a jeho vojenský vývoj, tudíž také čísti jeho vojenské spisy a udržovati se na výši moderního vojáka v této válce. K tomu účelu bude založen časopis, ve kterém tato část vědecko-vojenská bude pěstována“.

A již v 6. čísle Čs. vojáka z 1. 12. 1917 vyjádřil T. G. Masaryk svoje názory:

„Úkolem čs. důstojníka je pozorovati a přemýšlet o tom, co je národní charakter, národní ráz čs. vojáka. Co je Čech a Slovák po této vojenské stránce? Jestliže my, jako národ, máme nějaký charakter, projevuje se tento i ve způsobu válčení. Boj je největší vypětí fyzické i duševní každého jednotlivce. Ve způsobu boje jeví se charakter každého člověka jak formou boje, tak i udatností.

Vy, důstojníci, máte povinnost pozorovati našeho vojáka v boji, v otevřeném poli i v zákopech. To je celá psychologie, jak se voják chová v nebezpečí života. To tedy mímím vystihnouti našeho vojáka, abyste prakticky věděli, jaká má být československá taktika.

Mne tak napadá, já si dovoluji úsudek, že náš člověk vyniká útočností. U Zborova rychlým útokem a překvapením nepřitele bylo získáno vítězství. Něco podobného bylo ve Francii. Tam také naši hoši neobyčejně rychle prorvali 2-3 německé linie, ale nemajíce dostatečných záloh, které by tohoto průlomů využily, musely ustoupiti. To jsou dva příklady. Já z toho nechci dělati závěr, ale možná, že by se z toho udělal vývod, že náš člověk je pro rychlý, překvapující útok. Je otázka, zda vydrží v tomto rychlém vypětí sil. Ne-li, musíme přemýšlet, jak to udělati, aby se tento nedostatek napravil. Dejme tomu, že se náš voják hodí pro tak rychlý překvapující útok, ale pak se dostaví fyzická únava a to je přirozené. Proti nám stojí nepřítel, který celými generacemi je veden k tomu, aby vytrval. Proto musíme přemýšlet, co udělati a jak postupovati, abyste tuto přirozenou reakci, která nastupuje po rychlém útoku, odstranili, vy máte vypořizovati, jak naši útočnost kombinovati s tou malou vytrvalostí. Nestačí být hrdinou na hodinu, hodina musí být pořád hodinou, to je právě více vojenská vytrvalost, aby byla stálá obrana a ne jen vyvrcholení a pak klesnutí“.

Kolik je tu myšlenek a námětů tak

č. 1/42

základních ke studiu ještě pro nás! Myšlení, pozorování sebe i nepřitele je Masarykovi cestou k odolnosti, dovednosti a úspěchu. Jak široký a vděčný to úkol pro nás!

Před odjezdem z Ruska napsal T. G. Masaryk do Čs. vojáka článek, který byl otištěn v 9. čísle dne 30. 3. 1918:

DEMOKRATISMUS NAŠÍ ARMÁDY.

Pokud je naše armáda demokratickou, lépe řečeno, pokud může být demokratickou? To je v praxi otázkou poměru důstojníka k vojáku. Doma i zde v Rusku jsme říkali všichni, že jsme národem demokratickým. Je tedy přirozeno, že chceme mít demokratickou armádu. To znamená především úkol pro důstojníky. Abychom to prakticky řešili, náš důstojník musí v armádě vysvléci rakouského oficíra, totiž ne jeho znalosti, nýbrž ducha rakouské armády. To je rakušáctví, ten zvláštní duch důstojníků rakouské armády. Je to duch kastovníctví, jakási povýšenost důstojníka nad druhé, mylné mínění, že důstojník je něco zvláštního, že na něm spočívá Rakousko. Tento mylný aristokratismus mohli jsme pozorovati často u rakouského důstojníka i v obyčejném životě. Na příklad chováním takového lajtnanta ve venkovské posádce, upjaté, vypínavé, úzkostlivé „standesgemäß“. Na tento výcvik v duchu rakouském musí být tedy zapomenuto a to se musí odrážeti v poměru k mužstvu.

Co je ještě charakterem rakouského důstojníka? Já bych to vyjádřil slovem demimond. Je to ono parádnictví, onen zvláštní způsob chování, aby na sebe upozornil, nepřirozený, čistě vyumělkovaný. Viděl jsem vojáky v různých zemích, viděl jsem vojáky francouzské, anglické, ale kdykoliv jsem se vrátil do Rakouska, vždy mi byl ten rozdíl nápadný. Shoduje se to s aristokratickým pojetím života; to je právě význam slova demimond. Důstojníkovi bylo očkováno něco, co nemá v životě reálnosti. Překonati tuto výchovu v sobě, to je pro důstojníka úkolem mravního přerodu.

Pak ovšem poměr důstojníka k mužstvu musí být založen na spravedlnosti. Já nebudu užívat hesel o bratrství atd. Říká-li důstojník vojákovi ty nebo bratře, má to sice také význam, ale hlavní je to, jak důstojník s vojákem nakládá. Povím tolik. Já nevidím demokratismus v naprostém odstranění jistých rozdílů vzdělání. Ty jsou v nynějším životě dány a nelze jich tak snadno překonati. Naopak, cíl vývoje všude je nerovnost, ale to neznamená, že by nerovnost bez spravedlnosti mohla obstáti. Demokratismus

nevidím jen ve vnějších formách. Býtí spravedlivým k mužstvu a starati se o vojáka, to je povinností důstojníka. Mužstvo musí vědět, že důstojník o ně pečuje, že nedopustí, aby mu bylo křivděno. Zvláště při ukládání trestu mužstvo musí vědět, že trest není msta. Nikdy nelze dopustiti, aby důstojník trestal někoho ze zlosti. Má-li se již trestati, trest musí být chladně uvážen, musí být přiznán potrestaným za spravedlivý.

Řekl bych ještě toto: Náš voják je v dost abnormálních poměrech, on nemůže ke své rodině. A ač jsme v Rusku, jsme přece jen hostmi, cizími. Náš důstojník musí myslet na tyto zvláštní poměry a musí být trpělivý. On má svůj demokratismus a své přátelství projevit ve své upřímnosti. Hlavním prostředkem je upřímnost. Nebude ovšem také škoditi, bude-li v některých vnějších věcech odstraněno rakouské následnictví a dědictví, tam se zbytečně mnoho nadávalo, hubovalo, křičelo. To všechno na lidi působí a důstojníka degraduje.

Chrabrost, odhodlanost, neústupnost, to vše může být ve zvláštních formách, nikoliv pak v nějakém bratříčkování. Odstupňování individuality býtí musí. Jeví se to zejména ve vzdělanosti, ale demokratismem rozumíme naprostou spravedlnost k mužstvu.

Mluvě na rozloučenou k vojákům ruské legie, Masaryk pravil: „Dnešní program válečných stran je heslo: Mir pro budoucnost. Ale s národem německým není možný mír, s ním je nutno bojovati muž na muž. Ano, muž na muž, až do konce, což není nelidské.“

Bratři! Před vámi stojí nepřítel, který není sentimentální. Naše povinnost nám káže bojovati až do smrti. My zvítězíme a proto na shledanou ve svobodných Čechách“.

Náš dnešní zápas je jen částí starého boje celých našich dějin, bojem za stejný ideál a stejný cíl, za stejný svět a stejné právo, jako boj, v němž nás vedl T. G. Masaryk. V den jeho narozenin vzpomínáme jeho slov: „Kdybch byl mlád, byl bych mezi Vámi jako voják“.

Leč s námi je v odkazu zde, doma, po celém světě jeho duše. Neseme ji s sebou, tak jako nesli kdysi vojáci do bitvy srdce svého mrtvého krále. Když boj byl na váhách a nejkřutější, tehdy hodili královo srdce do středu nepřátel. Vrhli se za něj a s ním zvítězili.

Masarykovo srdce je tam doma ve středu našich nepřátel, kde čeká v prosbě i s nadějí na své vzkříšení. Přijde den, kdy i my vrhnem se za něj a s ním zvítězíme.

Šťastí v té velké zodpovědnosti.